

<https://doi.org/10.15407/economyukr.2020.09.080>
УДК 338.1:331.5(477)
JEL: E24, J21, O11

Т.В. ПЕРЕГУДОВА, канд. екон. наук, доц.,
с. н. с. відділу соціально-економічних проблем праці,
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»,
вул. Панаса Мирного, 26, 01011, Київ, Україна,
e-mail: ptv_tat@ukr.net,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3093-6104>

ІНСТИТУЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕЛАСТИЧНОСТІ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ: ТРЕНДИ ТА ДЕТЕРМІНАНТИ

Досліджено інтенсивність зростання зайнятості на основі статистичного аналізу еластичності зайнятості в Україні. Доведено збільшення розриву між темпами економічного зростання та зайнятістю, що формує інституційну пастку соціально-трудоваї ексклюзії. Запропоновано в Україні встановити жорсткіший взаємозв'язок між сплатою ЄСВ, податком на доходи фізичних осіб та соціальним забезпеченням.

Ключові слова: економічне зростання; ринок праці; еластичність зайнятості; продуктивність праці; соціально-трудова ексклюзія; інституційна пастка; програми створення робочих місць; соціальний захист.

Для України актуальною залишається проблема, пов'язана з підвищенням рівня зайнятості для забезпечення сталого економічного зростання. Одним із показників, який використовується для аналізу сенситивності зв'язку між економічним зростанням і зайнятістю, є еластичність останньої, дослідження якої у світі показує послаблення взаємозв'язку [1]. З огляду на нагальність питання пошуку стратегії економічного зростання, спрямованої на розширення сфери праці, важливо дослідити інституційні особливості національного ринку праці в контексті можливостей реалізації трудового потенціалу і вдосконалення політики створення робочих місць.

Еластичність зайнятості на основі визначення особливостей адаптації національних ринків праці до економічних змін досліджували такі науковці, як: С. Капсос [1], І. Іслам, С. Назара, Р. Іслам [2; 3]. Наукове підґрунтя оцінки

Ц и т у в а н н я: Перегудова Т.В. Інституційні особливості еластичності зайнятості в Україні: тренди та детермінанти. *Економіка України*. 2020. № 9. С. 80—92. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2020.09.080>

тенденцій ринку праці з урахуванням інтенсивності зростання зайнятості сформовано вченими пострадянського простору: М. Гільтманом і А. Вотяковою [4], В. Гімпельсоном, Р. Капелюшніковим, С. Роциним [5], О. Варшавською [6]. Українські науковці (зокрема, Г. Куліков, Л. Лісогор, І. Петрова, С. Цимбалюк та інші) вивчають ринок праці багатоаспектно, з різних позицій, досліджуючи в тому числі й ресурси створення робочих місць та підвищення рівня зайнятості. Разом з тим, підкреслюючи вагомі здобутки дослідників, важливим при формуванні національної стратегії економічного розвитку і політики зайнятості є врахування інституційних особливостей національного ринку праці.

Отже, **мета статті** — дослідити тенденції еластичності зайнятості в Україні, зокрема, за сферами економічної діяльності, виявити вплив економічного зростання на підвищення зайнятості й надати пропозиції щодо можливостей подолання пастки соціально-трудої ексклюзії.

Дослідження тенденцій національного ринку праці доводить проблему збільшення розриву між ВВП і зайнятістю населення (рис. 1).

Отже, вимальовується стійка тенденція до зменшення зайнятості порівняно з 2001 р., і це є характерним за будь-яких змін ВВП. Для визначення сенситивності зв'язку між цими показниками оцінимо еластичність зайнятості в Україні, яка відображає об'єктивну інформацію щодо впливу зростання ВВП на зайнятість і використовується в науковому обігу для аналізу стану ринку праці.

Ознайомлення з науковою літературою з даного питання показало наявність різних підходів до вимірювання еластичності зайнятості, критичний огляд яких наведено в публікаціях С. Капсосу [1, с. 2—6], М. Гільтмана, А. Вотякової [4, с. 245]. Аналізуючи різні методи, автори зазначають складність їх адаптації в умовах недостатньої статистичної інформації та наголо-

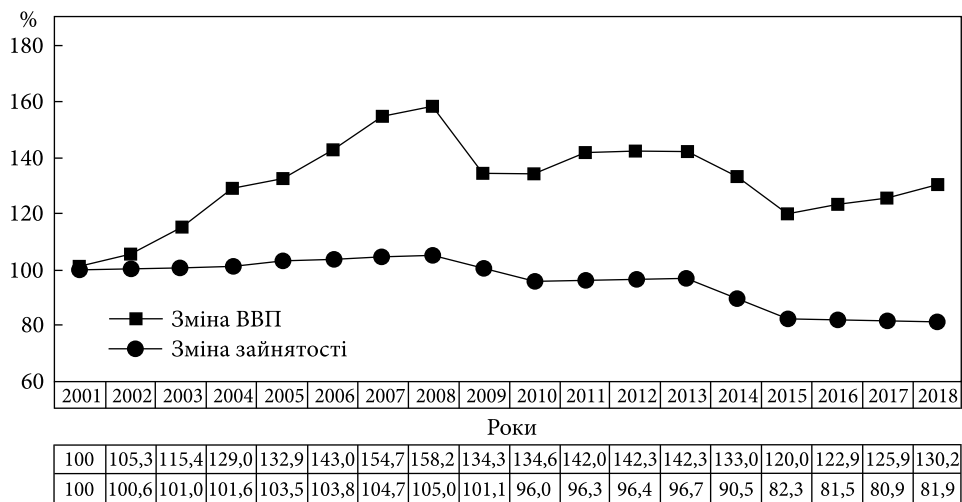

Рис. 1. Динаміка ВВП та чисельності зайнятих в Україні у 2001—2018 рр. (2001 р. = 100%)

Джерело тут, рис. 2 і рис. 3: побудовано автором за даними Державної служби статистики України : Офіційний сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

шують на тому, що, незважаючи на простоту, найбільш вживаним і водночас таким, що відображає стан національного ринку праці й надає об'єктивну інформацію, є підхід розрахунку за формулою

$$\varepsilon = \frac{\Delta Employment}{\Delta GDP}, \quad (1)$$

де ε — еластичність зайнятості; $\Delta Employment$ — зміна зайнятості (%); ΔGDP — зміна ВВП (%).

За підсумками досліджень С. Капсос запропонував інтерпретацію еластичності зайнятості відповідно до різних сценаріїв зростання ВВП, зайнятості та продуктивності, що описувалося нами в попередній публікації [7, с. 5—6]. З огляду на це, крім ВВП і зайнятості, ми проаналізуємо приріст продуктивності праці (табл. 1).

Оцінка проводилася за періоди, для яких характерними є піднесення та спади в економіці (рис. 2).

Як видно з рис. 2, для періоду 2002—2009 рр. характерною є майже повна відсутність зв'язку між зростанням ВВП і зайнятістю. Проте надалі чутливість посилилася, причому при падінні ВВП зайнятість зменшувалася практично пропорційно (2009—2011 рр.), а при зростанні ВВП — значно відставала і формувалася розрив між економічними змінами і розвитком національного ринку праці.

Отримані дані (див. табл. 1) показали, що перший період (2001—2008 рр.) характеризувався збільшенням продуктивності праці при незначному зростанні зайнятості, тоді як кризові 2008 і 2009 рр. супроводжувалися підвищенням рівня еластичності, чому відповідали незначні темпи зменшення зайнятості порівняно з продуктивністю праці. Цю тенденцію пояснює певне запізнення реакції ринку праці на зменшення ВВП. Так, наступний період (2009—2013 рр.) при зростанні ВВП характеризувався зменшенням зайнятості; періоду 2013—2016 рр. відповідає високе значення еластичності зайнятості із значним її зменшенням. Подальше економічне зростання (2016—2018 рр.) супроводжувалося низьким значенням приросту зайнятості, що

Таблиця 1. Еластичність зайнятості та продуктивність праці в Україні у 2001—2018 рр.

періоди	Еластичність зайнятості		Δ ВВП (у постійних цінах 2010 р.) за період (%)	Δ Зайнятість населення віком 15—70 років, у середньому за період (%)	Δ Продуктивність праці (1 зайнятого) у постійних цінах 2010 р. (%)
	значення	інтерпретація			
2001—2008	0,09	$0 \leq \varepsilon \leq 1$	58,22	5,01	50,67
2008—2009	0,25	$0 \leq \varepsilon \leq 1$	-15,14	-3,72	-11,86
2009—2013	-0,73	$\varepsilon < 0$	5,97	-4,35	10,78
2013—2016	1,15	$\varepsilon > 1$	-13,63	-15,73	2,49
2016—2018	0,09	$0 \leq \varepsilon \leq 1$	5,96	0,52	5,41

Джерело тут і табл. 2: розраховано автором за даними Державної служби статистики України: Офіційний сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

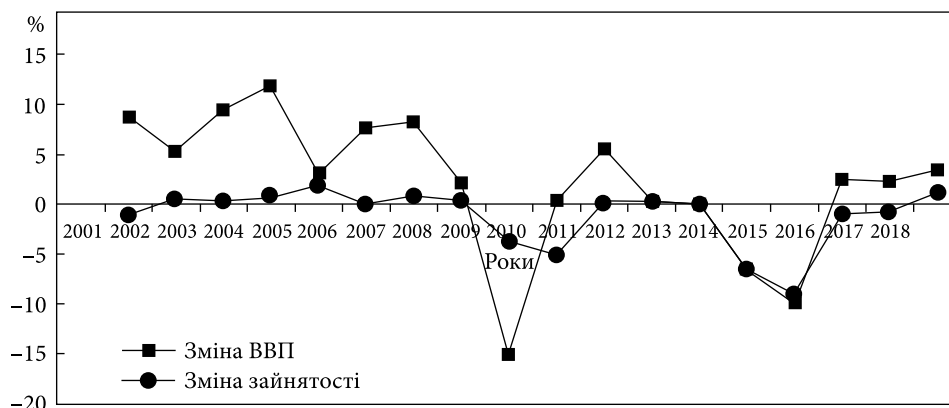

Рис. 2. Темпи приросту ВВП і зайнятого населення

говорить про слабку сенситивність між економічним зростанням і зайнятістю населення.

Розглянемо еластичність зайнятості за сферами економічної діяльності. Зміни КВЕД ускладнюють дослідження за тривалий період, тому на основі даних Державної служби статистики України вивчимо період 2012—2018 рр. (табл. 2).

На підставі отриманих даних і використовуючи підхід С. Капсосо щодо інтерпретації еластичності зайнятості [1, с. 4], згрупуємо сфери економічної діяльності за секторами, які відповідають різним сценаріям змін ВВП, зайнятості та продуктивності праці (табл. 3).

Отримані дані показують, що в жодній сфері економічної діяльності економічне зростання не спричиняє відповідного зростання зайнятості. До секторів, які відповідають зростанню зайнятості за позитивних змін ВВП, не потрапила жодна сфера економічної діяльності. Дослідження сенситивності зв'язку між економічним зростанням і зайнятістю доводять послаблений зв'язок, а в деяких випадках — негативну залежність, тобто економічне зростання не супроводжується створенням нових робочих місць. Може виникати враження, що продуктивність праці збільшується, але порівняння з реальною заробітною платою доводить прогалини і у цій царині (рис. 3).

Аналізуючи еластичність зайнятості, деякі автори наголошують на тому, що відсутність зростання зайнятості може супроводжуватися підвищенням продуктивності праці, що доводять і отримані нами дані. Але в цьому випадку ми погоджуємося з О. Варшавською, яка, розмірковуючи про структурні та інституціональні зміни, що справляють вплив на еластичність зайнятості, пропонує при її оцінці враховувати тривалість робочого часу [6]. Дослідження та розрахунки відповідно до такого підходу по Україні здійснено в попередній праці [7].

Неякісний інститут соціально-трудової інклюзії та послаблення зв'язку між економічним зростанням і продуктивною зайнятістю формують передумови опортуністичної поведінки та зниження мотивації до продуктивної праці, що призводить до втрат доданої вартості, низьких рівнів споживання та заощаджень, зменшення інвестицій у людський капітал. У свою чергу, це спричиняє спад у виробничій галузі та сфері послуг. Наступними наслідками є зменшення

Таблиця 2. Еластичність зайнятості та продуктивність праці в Україні за сферами економічної діяльності у 2012—2018 рр.

Галузі	Еластичність зайнятості	Δ ВВП до 2012 р., у постійних цінах 2010 р. (%)	Δ Зайнятість населення віком 15—70 років до 2012 р., у середньому за період (%)	Δ Продуктивність праці до 2012 р. (1 зайнятого), у постійних цінах 2010 р. (%)
У цілому	1,77	-8,5	-15,06	7,71
Сільське, лісове та рибне господарство	-0,47	23,99	-11,21	39,65
Промисловість	0,94	-26,70	-25,05	-2,21
Будівництво	2,23	-9,17	-20,46	14,19
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	0,66	-18,43	-12,15	-7,15
Транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність	3,18	-4,25	-13,54	10,74
Тимчасове розміщення та організація харчування	-1,72	7,78	-13,38	24,42
Інформація та телекомунікації	-0,26	22,83	-5,91	30,54
Фінансова і страхова діяльність	24,54	-1,31	-32,24	45,63
Операції з нерухомим майном	-0,86	22,72	-19,49	52,43
Професійна, наукова та технічна діяльність	-2,44	5,37	-13,13	21,31
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	-2,04	5,65	-11,51	19,40
Державне управління та оборона; обов'язкове соціальне страхування	-1,29	4,97	-6,41	12,15
Освіта	1,69	-7,86	-13,27	6,23
Охорона здоров'я і надання соціальної допомоги	1,01	-15,64	-15,74	0,12
Мистецтво, спорт, розваги і відпочинок	2,08	-6,11	-12,72	7,57
Інші види економічної діяльності	-1,01	14,07	-14,27	33,05

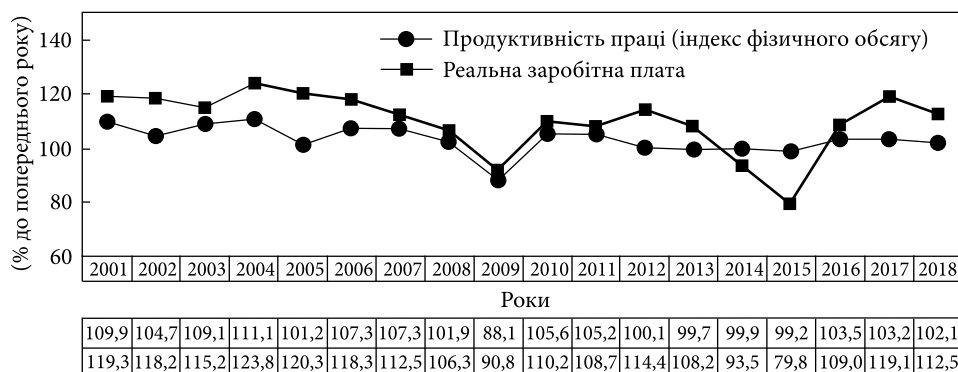

Рис. 3. Темпи зростання продуктивності праці та реальної заробітної плати у 2001—2018 рр.

вартості робочої сили, скорочення робочих місць, вивільнення працівників, безробіття, трудова еміграція, зменшення економічно активного населення, поширення неформальної зайнятості, зниження фактичної заробітної плати, що негативно позначається на купівельній спроможності населення, заощадженнях і розвитку фінансового сектору, отже, підриваються податкова база і система соціального захисту. Подальше ігнорування зазначених проблем і штучне вирішення окремих соціальних та економічних питань лише посилюють пастку соціально-трудова ексклюзії (рис. 4) та деформують національну соціальну політику, що обмежує інклюзивний економічний розвиток ринку праці.

Даний стан справ є наслідком як економічної нестабільності, так і низької якості державних і ринкових інститутів, результатом чого стали значні обсяги тіньової економіки. За дослідженнями компанії Ernst & Young за підтримки Mastercard у рамках укладеного Меморандуму про співробітництво з Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Національним банком України та Державною службою статистики України, за підсумками 2019 р. загальний обсяг тіньової економіки сягнув 23,8% від офіційного ВВП, що дорівнює 846 млрд грн, з яких: 19,7% ВВП (або 702 млрд грн) становить готівкова тіньова економіка; 4,1% ВВП (або 144 млрд грн) — негрошова тіньова економіка (мається на увазі домашнє виробництво товарів для власного кінцевого використання)¹. За розрахунками Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, здійсненими відповідно до чинної методики розрахунку, рівень тіньової економіки становив 29% від обсягу офіційного ВВП, а за результатами оцінювання методом «витрати населення — роздрібний товарооборот і послуги», який наразі опрацьовується поряд з іншими методами, — 52%².

Вихід з пастки соціально-трудова ексклюзії ми вбачаємо в розширенні меж офіційного ринку праці шляхом підвищення якості державних інститутів.

¹ Тіньова економіка в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/doslidjennya-tinovoji-ekonomiki-v-ukrayini-mayje-chvert-vvp-abo-846-mlrd-griven-perebuvaє-v-tini> (дата звернення: 18.07.2020).

² Тенденції тіньової економіки в Україні у 2019 році / Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. — 2020. — 30 черв. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovojiEkonomiki> (дата звернення: 16.07.2020).

Таблиця 3. Розподіл сфер економічної діяльності України за показниками еластичності зайнятості за період 2012—2018 рр.

Еластичність зайнятості	Зміни ВВП	
	Позитивні	Негативні
$\epsilon < 0$	Зростання зайнятості (-) Зростання продуктивності (+)	Зростання зайнятості (+) Зростання продуктивності (-)
	сільське, лісове та рибне господарство; тимчасове розміщення та організація харчування; інформація та телекомунікації; операції з нерухомим майном; професійна, наукова і технічна діяльність; діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування; державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування; інші види економічної діяльності	-
$0 \leq \epsilon \leq 1$	Зростання зайнятості (+) Зростання продуктивності (+)	Зростання зайнятості (-) Зростання продуктивності (-)
	-	промисловість; оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів
$\epsilon > 1$	Зростання зайнятості (+) Зростання продуктивності (-)	Зростання зайнятості (-) Зростання продуктивності (+)
	-	будівництво; транспорт, складське господарство; поштова і кур'єрська діяльність; фінансова і страхова діяльність; освіта; охорона здоров'я та надання соціальної допомоги; мистецтво, спорт, розваги і відпочинок

Джерело: згруповано автором.

Провідні вчені доводять, що збереження і створення робочих місць залежать від якості інститутів та ефективності регулювання [8], підвищуючи які можна забезпечити економічне зростання та зайнятість. Вплив якості інституційного середовища на добробут та економічне зростання доводить у своїх публікаціях І. Бенсон. На основі економічних оцінок він демонструє статистично значиму лінійну залежність між параметрами добробуту (ВВП на душу населення за ПКС) і характеристиками інституційного середовища: чим вищою є якість, тим вищим є добробут; 82,4% відмінностей у рівнях добробуту між різними країнами пояснюються саме інституційними чинниками [9]. Так, за даними досліджень Н. Акіндінової, С. Алексашенка та Є. Ясина, удосконалення інститутів на 1 бал додає зростанню національної економіки мінімум 0,31% на рік. При цьому ефект від пришвидшеної якісної модернізації інституціонального середовища може привести до зростання економіки до 1,1% на рік [10].

Рис. 4. Інституційна пастка соціально-трудової ексклюзії
Джерело: побудовано автором.

Грамотне державне управління здатне стати несировинним фактором інклюзивного економічного розвитку. Послаблена дія економічних чинників та посилення впливу інституційних факторів потребують пошуку заходів інституціоналізації інклюзивних інститутів на ринку праці.

Для детінізації економіки, крім використання загальновідомих чинників, таких як забезпечення захисту прав власності, удосконалення судової системи, боротьба з корупцією, стабілізація фінансового сектору, слід легалізувати трудові відносини і сформуванню стійку стимулюючу норму працювати в умовах формальної гідної праці. Соціально-трудова інклюзія в Україні, на наш погляд, є можливою через посилення взаємозв'язку між сплатою ЄСВ, податком на доходи фізичних осіб і соціальним забезпеченням, соціальним захистом і доступом до якісної соціальної інфраструктури; розвиток практик обумовлених соціальних трансфертів, коли людина отримує певну соціальну допомогу при певній тривалості зайнятості протягом року, тощо. Крім активізації населення до працевлаштування в умовах формальної зайнятості, слід підкреслити важливість формування раціонального попиту на робочу силу в системі заходів соціально-трудової інклюзії, що має проявлятися також у збереженні й створенні робочих місць, які б відповідали сталому інклюзивному розвитку.

Провідний європейський економіст П. Каюк наголошує на необхідності дотримання правила 15%, яке означає, що для розвитку економіки потрібно створювати 15% нових робочих місць, з яких дві третини припадають на діючі та одна третина на новостворені підприємства, а для економік, що відстають, ці

Таблиця 4. Програми створення робочих місць, які доцільно розвивати в Україні

Заходи	Країни, в яких запроваджуються	Напрями вдосконалення в Україні
<p>Інфраструктурні роботи, інвестиції в інфраструктуру, які стимулюють створення робочих місць</p> <p>Громадські роботи</p> <p>Програми зайнятості пенсіонерів (The Senior Community Service Employment Program — SCSEP)</p> <p>Цільова програма для осіб похилого віку (Targeted Initiative for Older Workers — TIOW)</p> <p>Програми стажування молоді в некомерційних організаціях і на громадських роботах</p> <p>Програми молодіжних гарантій, мета яких сприяти трудовій інтеграції та передбачати тривале безробіття</p> <p>Програми дотування з метою наймання молоді, тривалих безробітних</p> <p>Механізми пільгового оподаткування населення: зниження ставки доходу фізичних осіб; податкові відрахування для осіб, які вперше купують житло (First-Time Home Buyers' Tax Credit — HBTС); пільгове оподаткування при купівлі нового автомобіля</p> <p>Програми захисту одержувачів заробітної плати (наприклад, Wage Earner Protection Program — WEPР), спрямовані на працівників, які недоотримали заробітну плату, відпускні та інші виплати від збанкрутілих роботодавців, отримували грошові компенсації за рахунок заморожування ставки страхування від безробіття</p>	<p>Аргентина, Австралія, Франція, Угорщина, Індонезія, Ірландія, Україна</p> <p>США, Канада, Німеччина</p> <p>Німеччина</p> <p>Скандинавські країни</p> <p>Країни Європи, Африки тощо</p> <p>Німеччина, Канада</p> <p>Канада</p>	<p>Формують мультиплікаційний ефект, оскільки пов'язані із зростанням в інших секторах економіки. Потребують розширення функцій Державної служби зайнятості з формуванням бази всіх охочих брати участь у таких видах робіт не тільки за основним місцем роботи, а й у формах додаткової зайнятості, підробітку. Наразі охоплюють лише безробітних. При інфраструктурному стимулюванні має враховуватися критерій зайнятості</p> <p>Є корисними для України з метою мінімізації ризику пастки дискреційних повноважень пенсійної реформи щодо збільшення трудового стажу</p> <p>Сприятимуть прискоренню переходу молоді на ринок праці, набуттю трудового стажу й досвіду, формуванню компенсаційної складової соціального захисту</p> <p>В Україні діють щодо тривалих безробітних. Потребують розвитку в напрямі соціально-трудової інклюзії молоді</p> <p>Потребують розвитку в Україні з метою активізації споживчого попиту та підтримки економіки, вирішення соціально-побутових проблем населення з одночасним стимулюванням працівників в умовах формальної зайнятості та сплачувати страхові трудові внески</p> <p>Є доцільними в Україні в умовах збільшення заборгованості із заробітної плати</p>

<p>Субсидії на підтримку програм працевлаштування (Employment Services Grants), у тому числі для осіб з тяжкою інвалідністю (Employment for Individuals With the Most Significant Disabilities)</p> <p>Програми прямого державного інвестування з метою підвищення енергоефективності та екологічності</p> <p>Програми «розподіл праці» (work-sharing). У межах тристоронньої угоди між роботодавцем, державою та найманим працівником останніх не звільняють, а переводять на неповний робочий день, при цьому держава сплачує працівникам спеціальну допомогу на строк дії угоди</p> <p>Підтримка малих і середніх підприємств шляхом формування конкурсних торгів у державних закупівлях</p> <p>Розширення доступу до пільгових кредитів</p> <p>Програми розвитку інституту обумовлених соціальних трансфертів (надання допомоги при виконанні умов зайнятості в запропонованих державою або органами місцевої влади сферах діяльності)</p>	<p>США</p> <p>Німеччина, Канада, США</p> <p>США</p> <p>Угорщина, Мексика</p> <p>Китай, Франція, Індія, Італія, Японія, Аргентина</p> <p>Бангладеш, Бразилія, Китай, Франція, Індія, США</p>	<p>Є можливими за інституційної спроможності соціальних та інших фондів</p> <p>Відповідають світовим концепціям енергозбереження та енергоефективності, є доцільними для розвитку в Україні з метою формування конкурентних переваг на світовому ринку</p> <p>Є можливими за інституційної спроможності соціальних та інших фондів</p> <p>Як правило, малим підприємствам важко конкурувати в таких торгах, тому держава має створити для них окремі торги з метою їх підтримки та розвитку</p> <p>Частково діє в Україні. Є можливості для вдосконалення</p> <p>Можуть розглядатись як інструмент залучення до суспільно-корисної діяльності та сприяння зменшенню соціального й трудового відторгнення</p>
--	---	--

Джерело: систематизовано автором за: Зарубежний опыт реализации активных программ занятости населения в период международного финансового кризиса : соц. бюллетень. — 2015. — 2 июня. — С. 14 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://ac.gov.ru/archive/files/publication/a/5606.pdf>; МБТ: Youth guarantees: A response to the youth employment crisis? (2013) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.ilo.org/youth; Захитим людей, стимулюючи створення робочих мест. Обзор страновых мер по проведению политики в сфере занятости и социальной защиты в ответ на глобальный экономический кризис : доклад МОТ, представленный Саммиту лидеров Группы двадцати (Питтсбург, 24 и 25 сентября 2009 г.) / Международное бюро труда. — Женева, сентябрь 2009 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@europe/@to-geneva/@sto-moscow/document/document/wcms_306487.pdf

показники мають бути ще більшими — приблизно на рівні 20% [11]. Причому важливо розуміти, що це не означає збереження нерентабельних робочих місць, а передбачає створення можливостей для ведення бізнесу в умовах сприятливого бізнес-клімату і соціальної відповідальності задля сталого інклюзивного розвитку. Ознайомлення із зарубіжними практиками створення робочих місць дозволяє виокремити такі, розвиток яких в Україні є доцільним (табл. 4).

Такі програми стимулювання збалансованого попиту на робочу силу дозволяють залучити до суспільно-корисної діяльності різні категорії населення, особливо з високим ексклюзивним ризиком на ринку праці. Як доводить зарубіжний досвід, застосування таких програм сприяє не тільки створенню робочих місць, а й зростанню ВВП, запобіганню бідності, підтримці споживчого попиту та економіці, розвитку інфраструктури тощо. Так, наприклад, у США формування близько 6 млн робочих місць привело до зростання ВВП на 2—3%³.

Слід підкреслити, що надзвичайно важливою є державна політика, спрямована на створення високопродуктивних робочих місць, що виступає передумовою зростання заробітних плат за рахунок підвищення продуктивності праці. Інституційне та економічне забезпечення цього в Україні ще недостатньо сформовано й потребує додаткових досліджень.

ВИСНОВКИ

Актуальність встановлення стратегічних орієнтирів соціально-економічного розвитку України зумовлює важливість дослідження еластичності зайнятості з визначенням його інституційних особливостей у межах національного ринку праці, які вказують на те, що економічне зростання не сприяє масштабному створенню робочих місць, і розрив у тенденціях ВВП і зайнятості з роками збільшується. Таким чином, економічне зростання є важливою, але недостатньою передумовою розвитку ринку праці, що зумовлює необхідність посилення активної політики зайнятості та створення робочих місць з удосконаленням системи соціального захисту, орієнтованої на стимулювання суспільно-корисної діяльності та збільшення можливостей реалізації трудового потенціалу, що в сукупності створює передумови формування стратегії економічної розбудови з паралельним розширенням зайнятості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Kapsos S.* Employment Strategy Papers. The employment intensity of growth: Trends and macroeconomic determinants International // Employment Strategy Papers. — 2005. — No. 12. — 63 p. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-ed_emp/-emp_elm/documents/publication/wcms_143163.pdf
2. *Islam I., Nazara S.* Estimating employment elasticity for the Indonesian economy // Technical Note on the Indonesian Labour Market. — Jakarta : International Labour Office. —

³ Защитим людей, стимулируя создание рабочих мест. Обзор страновых мер по проведению политики в сфере занятости и социальной защиты в ответ на глобальный экономический кризис : Доклад МОТ, представленный Саммиту лидеров Группы двадцати (Питтсбург, 24 и 25 сентября 2009 г.) / Международное бюро труда. — Женева, сентябрь 2009. — С. 14. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@europe/@ro-geneva/@sro-moscow/documents/genericdocument/wcms_306487.pdf

- 29 p. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-asia/-ro-bangkok/-ilo-jakarta/documents/publication/wcms_123743.pdf
3. Islam R. The nexus of economic growth, employment and poverty reduction: an empirical analysis // *Employment and Poverty Discussion Paper*. — 2004. — Iss. 14 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://ilo.int/wcmsp5/groups/public/-ed_emp/documents/publication/wcms_120690.pdf
 4. Гильтман М., Вотякова А. Эластичность занятости в регионах России: статистический анализ // *Проблемы современной экономики*. — 2014. — № 3 (51). — С. 245—248.
 5. Российский рынок труда: тенденции, институты, структурные изменения ; [под ред. В. Гимпельсона, Р. Капелюшникова, С. Рощина]. — М. : Центр стратегических разработок, 2017. — 38 с.
 6. Варшавская Е.Я. Гибкость занятости в России: макроэкономический аспект // *Известия Томского политехнического университета*. — 2008. — Т. 313. — № 6. — С. 57—60.
 7. Перегудова Т. Світові тренди еластичності зайнятості: уроки для України // *Україна: аспекти праці*. — 2018. — № 4. — С. 3—8.
 8. Гимпельсон В. Нужен ли российской экономике человеческий капитал? Десять сомнений // *Вопросы экономики*. — 2016. — № 10. — С. 129—143.
 9. Бенсон И.Н. Влияние качества институциональной среды на благосостояние и экономический рост: межстрановые сопоставления // *Вестник Санкт-Петербургского государственного университета*. — Сер. 5. — 2016. — С. 38—55.
 10. Акиндинова Н.В., Алексащенко С.В., Ясин Е.Г. Сценарии и альтернативы макроэкономической политики. — М. : Изд. дом Высшей школы экономики, 2011. — 75 с.
 11. Cahuc P. Search, flows, job creations and destructions // *Labour Economics*. — 2014. — Vol. 30. — No. C. — P. 22—29.

Стаття надійшла 22.06.2020

REFERENCES

1. Kapsos S. Employment Strategy Papers. The employment intensity of growth: Trends and macroeconomic determinants. *Employment Strategy Papers*, No. 12, 2005, available at: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-ed_emp/-emp_elm/documents/publication/wcms_143163.pdf
2. Islam I., Nazara S. Estimating employment elasticity for the Indonesian economy. International Labour Office, Jakarta, available at: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-asia/-ro-bangkok/-ilo-jakarta/documents/publication/wcms_123743.pdf
3. Islam R. The nexus of economic growth, employment and poverty reduction: an empirical analysis. *Employment and Poverty Discussion Paper*, Iss. 14, 2004, available at: http://ilo.int/wcmsp5/groups/public/-ed_emp/documents/publication/wcms_120690.pdf
4. Gil'tman M., Votiakova A. Elasticity of employment in Russia's regions: statistical analysis. *Problems of Modern Economics*, No. 3 (51), 2014, pp. 245-248 [in Russian].
5. Russian Labor Market: Trends, Institutions, Structural Changes. V. Gimpelson, R. Kapelyushnikov, S. Roshchin (Eds.). Moscow, Center for Strategic Research, 2017 [in Russian].
6. Varshavskaya E. Employment flexibility in Russia: macroeconomic aspect. *Bulletin of the Tomsk Polytechnic University*, Vol. 313, No. 6, 2008, pp. 57-60 [in Russian].
7. Perehudova T. Global trends in employment elasticity: lessons for Ukraine. *Ukraine: Aspects of Labor*, No. 4, 2018, pp. 3-8 [in Ukrainian].
8. Gimpelson V. Does the Russian economy need human capital? Ten doubt. *Voprosy Ekonomiki*, No. 10, 2016, pp. 129-143 [in Russian].
9. Benson I.N. The impact of institutional environment on wealth and economic development: cross-country comparisons. *Vestnik of Saint Petersburg University*, Ser. 5, 2016, pp. 38-55 [in Russian].
10. Akindinova N., Aleksashenko S., Yasin E. Macroeconomic Policy Scenarios and Alternatives. Moscow, Publishing House of the Higher School of Economics, 2011 [in Russian].
11. Cahuc P. Search, flows, job creations and destructions. *Labour Economics*, Vol. 30, No. C, 2014, pp. 22-29.

Received on June 22, 2020

Tetiana Perehudova, PhD (Econ.), Associate Professor,
Senior Researcher of the Department of Socio-Economic Problems of Labor,
Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine,
26, Panasa Myrnoho St., Kyiv, 01011, Ukraine

INSTITUTIONAL FEATURES OF EMPLOYMENT
ELASTICITY IN UKRAINE: TRENDS AND DETERMINANTS

One of the urgent problems for Ukraine is to increase employment to ensure sustainable economic growth. One of the indicators used to analyze the sensitivity of the relationship between economic growth and employment is the employment elasticity, the study of which in the world shows a weakening of the relationship. Given the need to find a strategy for economic growth due to the expansion of labor, it is important to study the institutional features of the national labor market in the context of opportunities to realize labor potential and improve job creation policy.

The study of national trends in employment elasticity as one of the important indicators of the labor market has identified institutional features, among which is the fact that economic growth does not contribute to large-scale job creation and the gap between GDP and employment increases over the years. Further ignoring these problems and artificially solving some of them only exacerbates the trap of social and labor exclusion and distorts national social policy, which limits inclusive economic development. Thus, economic growth is an important but insufficient prerequisite for the development of the labor market of Ukraine, which necessitates the intensification of employment policy and job creation.

Social and labor inclusion in Ukraine is possible through the strengthening of the relationship between the payment of SSTs, personal income tax and social security, social protection and access to quality social infrastructure. The practices of conditional social transfers should be developed when a person receives certain social assistance for a certain duration of employment during the year. The world practices of job creation are presented, the adaptation of which in Ukraine will contribute to the increase of employment and GDP growth.

Keywords: *economic growth; labor market; employment elasticity; productivity; social and labor exclusion; institutional trap; job creation programs; social protection.*